

МУДРІСТЬ НАРОДНА

Збірник дванадцятий

ЧЕСЬКІ І СЛОВАЦЬКІ
ПРИСЛІВ'Я ТА
ПРИКАЗКИ

Видавництво художньої літератури
«Дніпро» Київ — 1975

И (Чехосл.)
Ч-56

ВСТУПНЕ СЛОВО

Успішно будуючи під керівництвом Комуністичної партії ЧССР соціалізм, чеський і словацький народи плідно використовують прогресивну культурну спадщину, зокрема її усну народну творчість, що своєю ідейною спрямованістю, гуманістичними і життєствердними ідеалами допомагає формувати людину нового суспільства.

Фольклор чехів і словаків багатий і різноманітний. Його скарби привертали увагу дослідників слов'янської народної словесності, в тому числі представників російської та української прогресивної фольклористики: О. Водяньського, І. Срезневського, М. Максимовича, О. Потебні, І. Франка.

Серед так званих малих жанрів фольклору чехів і словаків визначне місце займають прислів'я та приказки. У них втілено мудрі спостереження над людиною і природою, піддано гострій оцінці суспільні явища, взаємини людей, їхню по-

© Видавництво «Дніпро», 1975

Ч 70505—137
М205(04)—75 130—75

ведінку і риси характеру. Фольклорна творчість чехів і словаків, розвиваючись в умовах класового суспільства, відбила класову боротьбу феодальної й капіталістичної доби.

Оспівуючи працю трудівника, його моральну перевагу, народ спрямовував вістря сатири проти гнобителів і визискувачів — панів, багачів і куркулів, феодалів-землевласників, шляхти, князів, церкви, військової знаті, суддів і чиновників, які століттями експлуатували селян і ремісників. У своїх прислів'ях і приказках трудящі маси не лише констатували соціальну несправедливість, але й виявляли глибоке усвідомлення її причини («На бідних світ тримається», «Пани танцюють, а голода за музику платить»).

Засуджуючи неправду й насильство, народ вірив у перемогу соціальної справедливості на землі («Кий — на хлопа, запалають у горах ватри!» та ін.). Чеські і словацькі селяни вважали попів і монахів, служителів церкви своїми одвічними ворогами, що обилудували душі віруючих релігійними тенетами, вірно слугуючи світській владі. У приказках і прислів'ях викривається їхнє хижацтво

й лицемірство, тому приказки і прислів'я мають виразне антирелігійне, антицерковне спрямування.

В прислів'ях і приказках високо підноситься сила громади і колективу; в них відбиті багатовікові славні народні традиції, боротьба проти іноземних загарбників, героїчна праця, любов до вітчизни. В прислів'ях і приказках праця є мірилом усіх моральних цінностей людини. Тому з такою вбвчою іронією і сарказмом у них говориться про негативні чинки і людські вади, серед яких чи не найгіршими є лінощі, неробство, марнотратство, зажерливість і еглярність, приватновласницькі інтереси та індивідуалізм.

Народна мораль не терпіла зла, насильства і несправедливості. Прислів'я і приказки відбивають одвічну розбіжність народної моралі чехів і словаків та феодального і буржуазного правосуддя. Оспівувалася вірність у коханні й дружбі, чесність, повага до батьків і старших, працьовитість, висміювався егоїзм, прагнення до багатства й наживи, пихатість і зарозумілість, злість і брехливість. Повчання, як жити по правді, по справедливості, мудрі господарські поради й прагнення передати трудовий і життєвий

досвід, набутий упродовж віків, надають чеським і словацьким приказкам і прислів'ям високого морального вавар-влення.

Окремі прислів'я на родинно-побутову тематику мають сліди впливу ще патріархального селянського світогляду. Мається на увазі ставлення до дітей, невістки й дружини в родині, яке подеколи виходило з беззаперечного авторитету її глави й годувальника. Більшість таких прислів'їв зникає з пародної пам'яті і з ужитку під впливом нових соціальних взаємин і нового побуту.

Поряд із специфічним національним, що здебільшого стосується побуту та звичаїв, історії народу, в чеських та словацьких прислів'ях багато загальнолюдських мотивів. Через це вони мають багато спільного з прислів'ями інших народів.

Чимало чеських і словацьких прислів'їв давнього походження. Певний вплив на деякі з них мала книжна література, література античного світу, хроніки й поренні народних афоризмів не слід перебільшувати. Лише окремі вислови, параболи й алегорії ставали надбанням народних мас.

Афоризми і сентенції, подібні до прислів'їв, знаходимо в найдавніших писемних пам'ятках чехів. Так, автор чеської «Александрейди», що жив за королів Пржемысла II Отакара і Вацлава II, писав тривіршові повчання. У хроніці Даліміла є чимало крилатих слів, які побудовані, за свідченням самого Даліміла, на прислів'ях і приказках.

Найстаріша відома збірка чеських прислів'їв належить Смілу Флашку з Пардубіц, авторові алегоричних віршів. У цій збірці, знайденій Ф. Палацьким в Тшебонському архіві і виданій 1827 р., було 238 прислів'їв і приказок. Різноманітні сентенції знаходимо у Цтібора Товачовського з Цімбурка, у Гавліка з Варважова, в «Книзі, німецькою і чеською мовами складеній» Онджея Клатовського з Далмангорста (1540 р.), у Шімона Ломницького з Будчі. З XVI ст. дійшли відомі збірки Мател Червенки і Яна Благослава, що нараховують 600 прислів'їв з детальним поясненням їхнього походження. У XVII ст. визначною подією стала збірка 2300 чеських прислів'їв Яна Амоса Коменського «Мудрість старих предків, мов дзеркало, виставлена потомкам» (вид. 1649 р.). Коменський уклав її за тематичним прин-

ципом, виділивши прислів'я і приказки, що стосувалися праці й ремесел, взяті з історії, поезії та літератури. Значну роль у збиранні та виданні прислів'їв і приказок відіграли Й. Добровський, В. Ганка, Ф. Челаковський; Ф. Челаковському належить честь видання найбільшої в слов'янському світі збірки «Мудрослів'я народу слов'янського в прислів'ях», де він використав і багаті матеріали В. Ганки. Збірка побачила світ 1852 року у виданні Матиці Чеської. Пізніше Ф. Челаковського всі наступні публікації повторювали старі видання. З інших видань можна згадати збірки Я. Яворницького (1815 р.), Й. Ліблінського (1848 р.), К. Грубого (1880 р.). Щодо приказок і прислів'їв з Моравії, то значною мірою вони увійшли до збірок Червенки, Благослава та Коменського. Лише в 1831 р. Франтішек Добромисел Трика видав у Брно «Приказки моравско-угорських словаків». Перші згадки про словацькі прислів'я та приказки пов'язані з іменем Данієля Сінапіуса Горнички. Його збірка «Neologorum latino-slavonicum»*, видана 1678 р., нараховує 534 прислів'я.

* «Новий (лат.).

торг латино-слов'янський»

У XVIII ст. вийшла друком «Граматика» Павола Долежала, до якої він додав прислів'я Горнички та свої власні. Матеріали Долежала систематизував в алфавітному порядку і видав у 1790 р. Антон Бернолак в «Граматичі словацькій», а на початку XIX ст. Ю. Рибай видав близько 4000 чеських і словацьких прислів'їв. Гордістю словацької фольклористики стали відомі збірки П. Добшинського і А. Затурецького. А. Затурецький почав систематичне опрацювання приказок і прислів'їв. До своєї книжки, виданої 1897 р. в Празі, він відібрав кращі старі записи й зібрання, а також власні нові матеріали — всього близько 13 000. Нові умови для наукового збирання і дослідження народних приказок і прислів'їв створилися в соціалістичній Чехословаччині. До кращих видав, здійснених на високому науковому рівні, належить і збірка «Словацькі народні прислів'я» А. Меліхерчика та 6. Пауліни (1953 р.).

Тепер в Чехословацькій Соціалістичній Республіці в інститутах та установах Академії наук — Інститутах етнографії і фольклору в Празі та Брно, Інституті етнографії в Братиславі вчені працюють над дослідженням чеських і словацьких

народних прислів'їв і приказок. Українські радянські фольклористи в своїх історико-порівняльних працях теж звертаються до фольклору чехів і словаків, зокрема до приказок та прислів'їв. Вибраних чеських і словацьких приказок і прислів'їв допоможе нашим читачам краще зрозуміти й пізнати талановиті і працелюбні народи братньої соціалістичної Чехословаччини. Ці прислів'я і приказки виражають оптимізм і життєрадісність, повагу до праці, до трудячої людини, від імені якої мовиться мудре слово. Мудрість і досвід поколінь, що їх вони щедро передають нащадкам, поетична і художня досконалість, пізнавальне і виховне значення роблять прислів'я чудовим джерелом для дослідження. Поет знайде в них високопоетичні образи, сатирик і гуморист — жарти й дотепи народні, які збереглися і дітєнограф і фольклорист — відображення філософських і моральних поглядів, соціально-класових відносин, способу господарювання, відгомін народних звичаїв і обрядів, осмислення місця людини серед природи і в суспільстві.

Різноманітність тематичні викликала й

різноманітність стильових та образних форм чеських і словацьких приказок і прислів'їв. Вони мають широкий діапазон інтонацій: від спокійної розважливості — до м'якого гумору, від лагідної посмішки — до нищівної, гнівної сатири. Крім того, існують і специфічні форми прислів'їв — народні спостереження над природою, сторінки народного календаря, мудрі господарські поради, пов'язані з досвідом хліборобської праці селянина (у словаків — так звані «праностіки», які посідають проміжне місце між приказками і прислів'ями і які близько стоять до календарно-обрядової поезії). «Сухий квітень, мокрий май — буде жито, як гай» — тонке багаторічне спостереження над природними явищами селянина, який відчував і себе частиною природи.

Характерною особливістю прислів'їв є те, що вони органічно зливаються з пісенною творчістю народу, де художні узагальнення, конкретизація, лаконізм і образність в поєднанні з моралістичними повчаннями часом досягають вищого афористичності:

Життя коротке, пролетить,
Як яблуневий цвіт.

Ствердження високих моральних рис трудової людини досягається у прислів'ях і в піснях традиційними засобами протиставлення і порівняння. Багатьом чеським і словацьким прислів'ям та приказкам притаманна алегорична образна форма вислову, але існує і чимало таких, де слова вжито не в переносному, а в прямому розумінні: «Людину пізнаєш по словах, птаха — по пір'ю».

До джерел народної мудрості недаремно зверталися видатні чеські і словацькі поети, письменники і художники, які розвивали прогресивні, демократичні традиції і боролися за народність літератури — Я. Краль, С. Халупка, Б. Немцова, М. Алеш, К. Чапек, Я. Гашек, М. Пуйманова та ін.

Для цього збірника упорядники і перекладачі використали такі джерела: Йозеф Добровський. Збірник чеських прислів'їв. Видавництво Чехословацької Академії наук. Прага, 1963; Карел Краус. Чеські прислів'я. Прага, 1931.

Словацькі прислів'я, приказки та вислови. Упорядник А. Затурецький. Прага, 1897; Словацькі народні прислів'я. Упорядники А. Меліхерчик, С. Пауліна. Братислава, 1953, та інші видання.

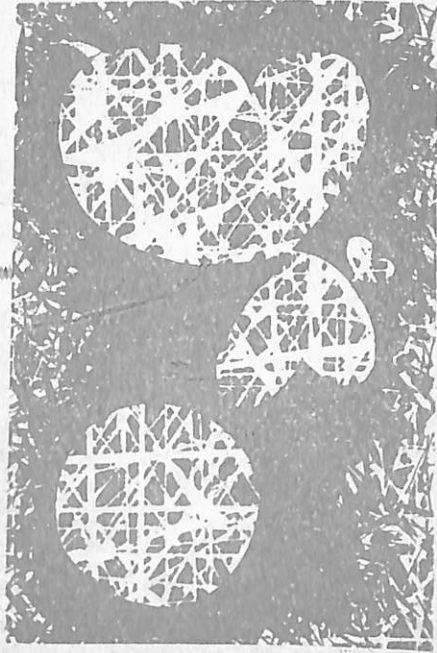
Упорядники дбали про те, щоб відібрати

ті приказки і прислів'я, які охоплюють найрізноманітніші сфери життя й побуту чеського і словацького народів.

Розвиваючи соціалістичну культуру, чехи і словаки дбайливо ставляться до фольклорних скарбів минулого. Переосмислюється старий традиційний фольклор, з'являються нові приказки і прислів'я, що стверджують соціалістичну мораль, відображають нове у свідомості сучасного селянства, досягнення в будівництві соціалізму, зростання провідної ролі робітничого класу. Активно побутуючий фонд поповнюється й прислів'ями літературного походження. І серед них добре відомі усім нам слова, що стали вже народним гаслом і прислів'ям: «З Радянським Союзом — на вічні часи!»

Михайло Гайдай

ЧЕСЬКІ ПРИСЛІВ'Я
ТА ПРИКАЗКИ

*Упорядкував і переклав
Юрій Лісняк*

Зерна полова не засипле

Своя вітчизна кожному
наймиліша, а мені — моя.

○

Де хто вродився, там би й
годився.

○

Де гріш карбовано, там він
найвартніший.

○

Скільки країв, стільки й кроїв.

○

Чеська земля — мати хліба.

Єва пряла, Адам копав: хто ж земанові коня кував? (Земан — дрібний шляхтич у давній Чехії).

○

Панська ласка та вино в дерев'яній кінві за ніч видихаються.

○

Панська любов куца, як заячий хвіст.

○

Як ворона з'яструбіє, — стережіться, птахи.

○

Старий дворак — готовий жебрак.

○

Срібна клітка, а золота воля.

○

Краще ліс, аніж клітка.

○

Тяжко барана з вовком помирити.

○

Слабка роса проти морозу.

Кінь, що вівса добуває, найменше його їсть.

○

Один рожня крутить, інші печено їдять.

○

Не сам той пиво п'є, хто його варить.

Скільки мір — стільки вір, скільки мельників — стільки мір.

○

Богові служить так, щоб чорта не прогнівити.

○

Пам'ятай, панотче, що й ти перше був людиною.

○

Бережись коня ззаду, пана спереду, а поца спереду й ззаду.

Качачого шлунка не наситиш,
попівського гамана не наповниш.

Попові не буває досить: однією
рукою благословляє, другою — бере.

Піп — як верба: що дужче обрубуй,
то дужче обростає.

Закон — як дзвін: хто його чує, коли
серце не б'ється?

Суддя мусить на обидва вуха
однаково чути.

Дари й дарочки засліплюють очки.

Масне завжди спливе.

Тяжко горщикові з казаном
стукатись.

Як ми вбрані — в такій ми й шані.

На золоту вудку легко рибку ловити.

Густа присяга, рідка правда.

Вогню не можна спалити, води
втопити, вітру задушити, а правди
вбити.

Правда сама себе боронить.

Хто багато жита має, хай мишею
заведе, а хто багато грошей — нехай
судиться.

Чуже вухо — як повсть (не болить,
коли ріжеш).

Хто б'є — бува битий.

Відплата й на кульгавому доїде.

○
Прийде й на пса мороз.

○
На паршиву голову — міцний луг.

○
З одного вола двох шкур не деруть.

○
Багатій не матиме доволі, поки
цілого гурту бідних не зжере.

○
Хто багатий, той і рогатий.

○
Легко, в очереті сидючи, робити
дудки та й дудіти.

○
Краще багатий пса вчить,
ніж бідний сина.

○
Гріш — пан, хміль — зух, овес —
кінь.

Менша з багатства втіха,
ніж із його втрати жаль.

○
Часом і на буйнім полі худі коні.

○
Багатому шкода — бідному вигода.

○
Багатій і свиня — по смерті дичина.

○
Бідному бракує й сього, й того,
зажерливому — усього.

○
Хто жадає чужого, позбудеться
свого.

○
Хоч жебрак і ситий, та торба ні.

○
Тяжко з каменя олію видушити.

○
Цей і з лави задурно не впаде.

І квасолю жінці на юшку лічить.

Як сам наймея,— позичу тобі ложку.

Пані задрієть ще жива.

В чужому дворі ягнята краці.

Краще своя бідність, ніж чуже багатство.

На бідних світ стоїть.

Бідність честі не відбирає.

Біднота лихви не знає.

Не має вже чим миші з кутка виманити.

Бідному й горщик збіжить.

Бідний скрізь мусить за двері або під лаву тиснутись.

Як бідного мають повісити, зразу й мотузку подають.

Кому все село чоботи купус, той босий ходить.

Що з того коріння, як нема варіння.

Позичка завжди йде додому плачучи.

Запиши на трям — візьмеш, як віддам.

Борг носить брехню на спині.

Не позичиш — гніву на тиждень, позичиш — на рік.

Чи не задорого — купити за гроші
ворога?

Заручник виймає скабку з чужої
ноги та в свою стромляє.

Роби добро, та знай кому.

Легко бути щедрому, як є з чого.

Не той дає, хто має, а той, хто хоче.

Надмірна щедрота — готова жebritа.

Як до кого прихилиться щастя,
поможе йому й на коня спасти.

Гриш на стріху закине, два йому
скотяться.

Щастя цідиться, нещастя летється.

Краще наперсток щастя, ніж
корець розуму.

Поки до одного щастя втрапить, сто
інших помине.

Нещасливий хоч би й за берег
ухопився, і той йому обвалиться.

Чеснота й щастя висять на тонкій
нитці.

Не завжди риба, часом і жаба.

Один постить, другий гостей гостить.

Кожен собі щастя кує.

Якої пряхі нарядеш, із такої
й ткатимеш.

Як хто постелеться, так
і виспиться.

Буває й під возом, хто буває на возі.

○
Як сокіл змокне, і гава його
вдзьобне.

○
Як дуб упаде, аби хто тріски збирає.

○
І горе має свою радість.

○
Колочий кущ квітку зродить,
за жалістю радість ходить.

○
У кожній сливі є своя кісточка,
а в кісточці зерня.

○
Шкода радості, шкода й жалості.

○
На світі побуду, знов набуду.

Жива голова капелюха добуває.

○
Поки трава виросте — кінць здохне.

○
Скочив із болота в калюжу.

Краще три роки судитися та
сеймувати, ніж рік воювати.

○
Двоє одному — пан, а троє — ціле
військо.

○
Від бджоли — мед, від гада — трута.

○
Порядних людей не натрусиш
з дерева, як гниличок.

Не хваліться дідами, як поганці ви самі.

Хто з лихими знається — за такого вважається.

Хто часто до млина ходить — у борошно вбереться.

Де пан кривий, там і слуга кульга.

З поганого смуха не буде доброго кожуха.

Пес який до церкви, такий і з церкви.

Гава хоч і на спігу покачається — не побіліє.

Пса як хочеш присмачуї — зайця з нього не буде.

Як не може пєс кістки вгризти, то її лизатиме.

Краще в своєму полотняному, ніж у шовговому краденому.

Хто робить, що хоче, зазнає, чого не хоче.

Хоч би скільки чинив збитки злодій, а втопиться на личанім броді.

Хто має висіти, той не потоне, хоч би й вода поверх шибениці бігла.

Узяв личко — заплатиш ремінцем, узяв ремінець — заплатиш шкурою.

Нелегко поперед злодія красти.

Малих злодіїв вішають, а перед великими шапки сгибають.

Круки собі літають, голуби в силця
попадають.

○

Мороз кропиви не поб'є.

○

Крамар себе стереже, а іншого
стриже.

○

Старого різника палець годованого
вола переважить.

○

Копа мельників, копа ткачів і копа
кравців — то три копи злодіїв.

○

Як одурив ти мене вчора, я ж тебе
нині звечора.

○

Як лисиця дрімас, стережися,
когуте!

○

Цей би і в ялової корови тела
виманив.

Потай ходить, потай шкодить.

○

На мою стріху кидас, а на його
падас.

○

Від кого сполох, від того й вогонь.

○

Гірший язык обмовника, ніж спис
бойовника.

○

Виростив пса на свою ногу.

Невдячному ніщо невлад, хоч ти
йому й кісточки на голові товчи.

○

Кінь до тяги, птах до льоту, людина
до праці.

○

Якби не було орачів, не було б
і багачів.

Люди для нас дерево саджали,
саджаймо й ми.

○
Хто не сіє, той не віє.

○
Хліба не наспини.

○
Піт для хліба — найкраща волога.

○
З одного удару дуб не впаде.

○
Хто хоче зерня з'їсти — мусить горіх
розгризти.

○
Я за тонший кінець понесу, нехай
вони за товщій несуть.

○
Роби те, роби се, так і день пропесе.

○
І курка дарма не гребеться.

○
Добра праця — добра й плата.

Вершника швець привітас, пішому
вклониться.

○
Світу не перебуду, діла не
перероблю.

○
Ліпюх надвоє роздерся, бо не хотів
двічі ходити.

○
Панське спання — жебрацьке
спідання.

○
Молоді лежаки — старі жебраки.

○
Ранній засів часто схибить,
а пізній — завжди.

Хто ситий, той і тягне.

На білий хліб — масло, на чорний — голод.

Швидкий до їжі — швидкий і до роботи.

Голод очі запродав.

Два обіди не поб'ються.

Ситий напитися знайде.

Горобця заробив, а гуску проїв.

Силкуйся гуску добути, поки горобця травив.

Змореному коневі й хвіст тяжкий.

Хліб найміцніше в'яже.

Роботи — до суботи, а грошей — до неділі.

Добре біля копи колоски збирати.

Швидше дві руки з воза скинуть, ніж десять рук накладуть.

Хто береже своє — не заздритиме на чуже.

Гріш збережений не гірший від заробленого.

Купи, чого тобі не треба, то скоро продаси, без чого й обійтися годі.

Голки шукаючи, свічку спалили.

При сухому дереві й сире згорить.

Добре там ведеться, де гаман
з рукою гризеться.

Мала шкода, однакй жаль.

Краще шкодка, ніж шкода.

М'який хліб кишеню виїдає.

Кинь пиво, пий воду, не роби
кишені шкоду.

Їж хліб, а пий воду, то не будеш
бідний зроду.

Днів більше, ніж ковбас.

Не хазяїн домом стоїть, а дім
хазяїном.

Господареві сліди поле угноюють.

Дбаш про ріллю — дбас й рілля
про тебе.

Як хочеш з поля брати — мусиш
на нього дати.

Чорт — злим за добре, а поле
добрим за зле віддячує.

Пшениці байдуже: будень чи свято.

На Григ'бра той хлоп ледар, хто
не оре.

Агата бува на сніг багата.

○

Навесні цебер дощу — ложка
болота, восени ложка дощу — цебер
болота.

○

Чорне різдво — білий великдень.

○

Як у травні не дощить, то червень
довершить.

○

Сухий квітень, мокрий май — буде
жито, як гай.

○

Маргарита стромляє сери до жита.

○

Довгий день, коротка нітка.

○

На Мартина гуска співає найкраще
(звичай — на день св. Мартина
смажити гуску).

Женці на поле — бджоли з поля.

○

Краще різдво тріскуче, ніж текуче.

○

На Катерини ховаймося під перини,
а на Андрія знову нас нагріє.

Держися розуму —
пройдеш цілий світ

Прислів'я йде з розуму, а розум
за прислів'ям.

Мудре слово не лежить у скрині,
а ходить по вулиці.

Вухами добру річ найдешевше
купиш.

Розуму не буває забагато.

Скільки нір — стільки ховрахів,
скільки голів — стільки розумів.

Краще наперсток розуму рідимого,
ніж цебер вивченого.

Домашній хліб, полотно і розум
найкращі.

Кому бог не дав — коваль не вкус.

Болото не має берегів, а дурень
огорожі.

Як із дурнем що й спіймаєш,
то порівну не поділиш.

Дурневі й дерев'яний гріш добрий.

У гладкому тілі худий мозок.

Дурня хоч і в ступі обшугай,
інакший не буде.

І дурень часом правду скаже.

Бігти по рівному й сліпа кобила
зуміє.

І сліпа курка часом зернятко знайде.

Хто не має в голові, мусить мати
в ногах.

Між сліпими й косий король.

Хто нічого не зазнав — нічого
не знає.

Шкода розуму додає.

Щасливий той, кого чужі пригоди
остерігають від своєї шкоди.

Хто кашею попівся — на маслянку
хукає.

Битому псові лише кия покажи.

Учений — мучений.

Той учень, що без книжок учиться,
небагато навчиться.

Кожен учень на огріхах учиться.

І старий ткач часом пряжу
поплутає.

І старі люди, бува, дивуються.

Нема тої корови, щоб телятком
не була.

Доростуть колись і щенятам зуби.

Шкода дождати з розбавтка
курчати.

Гуска за море, гуска й додому.

Вже яйце розумніше за курку.

Еге, вчи горобців літати!

І під старим капелюхом мудра
голова буває.

Роги оленеві не тяжкі.

Ковалеві діти не бояться іскор.

Як не вмійш ремесла — крути
перевесла.

Легко навички міняє, хто душі
в тілі не має.

Пес від двох воріт не буває сит.

Добрий початок — половина діла.

Краще не починати, ніж, почавши,
не доконати.

Рівно ковано — скоро гострено.

По раді й пани розумніші бувають.

Більше свічок — більше світла.

Погано курці з лисом радитись.

Не пускайся без весла на море.

Без обережності й мудрість сліпа.

Добре спереду і ззаду очі мати.

Оглядайся на задні колеса.

Від вогню віддалений не бува
обпалений.

Глоби на городі не ростуть: одну
втративши, другої не насадиш.

Бідна та мшпа, що тільки одну пору
мас.

Ситий, хліба не кидай, а в спеку —
одежі.

Ширшого ремня крас, ніж шкіра
дозволяє.

Під низькою стелею високо
не скакай.

Хто не має зубів, хай їсть кашу.

Краща міра, аніж віра.

Очам перед вухами віра.

Давай з розумом, бери з пам'яттю.

Віра у вирій залетіла.

Легкий на віру — легкий на підману.

Хто знає, що в горщику кипить,
коли він під покривкою.

Людину — по мові, зілля —
по запаху.

Покіль мови, потіль людини.

Що в серці кипить, те в устах
клепоче.

Хто що має в коморі, те й до кухні
дає.

Добрі слова калачі їдять.

Добре слово рота не попече.

Хто язик має, до Рима допитається.

Яке «боже помози», таке й «дай
боже здоров'я».

Не молоті язиком: коли хочеш —
берися за ціп.

Недоріка найдужче хоче говорити,
кульгавий — ходити, сліпий —
бачити, безрукний — робити,
а дурень — мудрувати.

Погано, коли язик поперед розуму
біжить.

Бере на язик, що й на лопату сором
узяти.

Багато вереску — мало вовни.

Не один язиком відбився, не один
і вбився.

Язык без кісток, а кістки ламас.

Не гірша від того річка, що з неї
собаки п'ють.

Мудре вухо не дбає про дурні слова.

Від кого кпина виїде, на тому
й окошиться.

Батько й мати навчили говорити,
а світ — мовчати.

Що іноді з уст горобцем вилетить,
того й четвериком назад не втягнеш.

Будь квапний слухати, та забарний
говорити.

Кращий мовчанець, ніж кричанець.

Що дома звариться, треба дома
й з'їсти.

Якби дурень мовчати вмів,
то б серед мудреців сидів.

Дурня найлегше мовчанкою
відбудеш.

Старі люди найскорше скажуть
мудро, діти — правдиво.

Манівцями — далі, навпростець —
найближче.

Не все врода, що білшо мажеться,
не все правда, що гарно кажеться.

Брехня має мілке дно.

Брехня має короткі ноги, далеко
не втече.

Хто здалеку прийшов, тому легко
брехати.

Хоч ти тричі за носа вкусєшь —
не повірю.

Хвальби з міх, брехні з два.

Сам себе хвалить — поганих
сусідів має.

Більше диму, ніж печені.

Що зійшло у тиші, краще достигає,
а гучний початок тихий кінець має.

Той пес, що дуже гавкає, мало
кусається.

Довгий язик — короткі руки.

Давати обіцянки — річ панська,
дотримати — хлопська.

Хто слова не тримає, той честі
не має.

Що було торік, не доженеш повік.

Пізно замки робити, як коні
вкрадено.

Упустивши роги, тяжко за хвіст
ловити.

Ту воду, що спливла, мельники
на млин не пускають.

Лагодь воза, поки колеса
не розбіглись.

Хто, за столом сидячи, їжу
прогавить, того й богові не шкода.

Як груші достигнуть, тоді їх
і трусити.

Надія має глибоке дно.

Краще жменя певності, ніж міх
надії.

Не завше діється, як хто надіється.

Надія — гарне снідання,
але кепська вечеря.

Засць у лісі, а він рожна струже.

Кращий горобець у жмені, ніж засць
у лісі.

Гляди, щоб, сягаючи по вино,
не розлив шва.

Не пускайся шляху для непевної
стежки.

Що розум не дає, час приносить.

Другий день завжди мудріший.

Не хвали, куме, гостини,
поки з честю додому не пустили.

Не скуби птаха, поки не спіймав.

○

Квап — поганий порадник.

○

Безпечніше кроком, ніж скоком.

○

Голодний не доварить, мокрий
не досушить, голий не дошиє.

○

Що швидко ставиться, скоро
ламається.

○

Стигле зерно само з колоса
сиплється.

○

Нащо те штовхати, що й само
впаде.

Зерно тоне, полова плава — зате ж
їй полов'яна й слава.

Що повніший колос, то нижче
хилиться.

○

Дурість і пиha на одному дереві
ростуть.

○

Цей, либонь, думає, що йому король
свині пасє.

○

Не ведися нишню, аби на зле
не вишло.

○

За пиhoю кий ходить.

○

Злий пес попадає вовкові на зуб.

○

Гнів без влади мало вадить.

○

Малий горщик хутко перекипить.

○

П'яному сам бог з дороги вступиться.

Вилив душу з тіла, як ховраха
з пори.

○

Від шинку — кроком, до шинку —
скоком.

○

Ото тільки й зиску, що маєш
у зиску.

○

Пиво гріє, та не вдягає.

○

Голова гуде, кипшєня свербить.

○

Грач найчастіше без грошей.

○

Хто не грас, не програс.

○

Йому гроші — як малій дитині ніж.

○

Раз у році, і те в оці.

Ніщо так тонко не спрядеться,
щоб люди при сонці не добачили.

○

Без честі — як пес без хвоста.

○

Чисте сумління — за тисячу свідків.

Чисте сумління — довічне свято.

○

Нечисте сумління — довічна кара.

○

Своя думка — пекло й рай.

○

Хто хоче з кривого сміятися, мусить
сам рівно стояти.

○

Учи своїх дітей дома кашу їсти.

Заметі спершу перед своїми
дверима.

○

Чуже просо обганяєш, а твоє
горобці п'ють.

○

Когось підкасує, а сам бр'юха.

○

Ганчірка онучу ганить, а обидві
драні.

○

Просиш торби в жебрака, а палиці
у вівчаря.

○

Ще той не вродився, щоб усім
полюбився.

○

Кінь хоче ярма, а віл — сідла.

○

Поки з лави надатиме, дев'ять думок
перемінить.

Хто двох берегів держиться, обидва
йому обваляться.

○

На криву дірку — кривий цвях.

○

На тверде поліно твердого треба
клина.

**Не гордіся плотом,
а гордіся друзями**

Добрий друг вартіший золота.

o

**Краще мати сто друзів, ніж одного
ворога.**

o

Рівність друзів робить.

o

Другові до помочі хоч би й поночі.

o

**Не все дома маєш — і друзів
потребуєш.**

o

**Веселий товариш у дорозі доброго
воза варт.**

Доброго друга під конем пізнаєш.

Вогонь золото, а скрута друзів
вивіряє.

І в дружбі міра добра.

Думай часто про друга, але частіш
про ворога.

Ворог замиревий — що берег
підмитий.

Рідко буває добре м'ясо двічі варене,
а приятель — двічі миренний.

Жартом не один друзів позбувся,
та ніхто не пабує.

Приятель кожному — запевне
жодному.

Стережися друзів твого щастя.

Де тепла кухня — теплі й приятелі.

Покіль гамана — потіль приятеля.

Поки в мене знаходив, то й уночі
приходив, а як став я вбогий,
то й удень не знайде дороги.

Частий рахунок — довга приязнь.

Вартий сусід приятеля.

Краще близький сусіда, ніж далекий
приятель.

Нога ногу підпирає, і обидві добре
стоять.

Від доброго сусіда не треба
городитись.

Хто доброго сусіда має, свій дім
на сто кіп дорожче продасть.

Мусить сусід із сусідом і кислиці,
й гнилиці їсти.

Сорока скрекоче — будуть гості.

Добрий гість завжди господареві
милий.

Непроханих гостей під стіл
садовлять.

Любов, як сльоза, — родиться в очах,
а пада на серце.

Любов любов зродить.

Кохання — хвороба, а здоров'я
не хочеться.

Дівчина без хлопця — як риба
без води.

Одне серце другого торкається.

До любові не примусиш ні просьбою,
ні грьзбою.

Коханню не треба пальцем
показувати.

Кому сонце світить, що тому
до місяця?

Хто любий, той і гарний.

Дівчина — як вишня.

Гарна дівчина — половина віна.

Врода — очам догода, душі — неволя.

Що з каплички, як у ній образа
нема?

Чеснота і врода одна одній до лиця,
та рідко разом бувають.

На гарній костриці люблять собаки
лежати.

Шкода вроди, як нема розуму.

Поночі кожна корова чорна.

Не скрізь, де росте рожа, виросте
й кропива.

Любов, як троянда, не буває
без колючок.

Як мене маєш, за мене не дбаш, аж
як мене втратиш, тоді мене пізнаєш.

З торішнього сміху — плач.

Швидко женіння — довге жаління.

Взявши жінку, не продаси.

Хліб з'їсться й пиво вип'ється,
але біда, коли жінка не вдається.

Перше ніж женитися, пошли вуха
між люди.

Жінку й полотно погано при свічці
вибирати.

Шукав по всьому гаю, а втяв
із самого краю (хто дуже
перебирав).

Коня хвали через місяць, а жінку
через рік.

Для доброї жони не складеш ціни.

В доброї жінки й чоловік добрий.

Нерівна супруга нехотя разом тягне.

Горіх твердий, зуб червивий, молода жінка, чоловік сивий — такої спілки стережись, найкраще зарівна спряжись.

На старому — до млина,
на молодому — до вина.

Старого — для ради, молодого —
для звади.

Хто не має з ким сваритись,
оженися.

Нема дому без диму.

Часто пані Нужда до Сварова
заїжджа.

Хто жениться, таляри міняє,
а оженився — грошика не має.

Між подружжям суддя перина.

Жона жене, поки прижене.

Жінка вмирає, а чоловік другу
вибирає.

Удівець має лиш півсерця.

Жона за мужем жаліє, доки капуста
не вміє.

Шлюб без дітей — день без сонечка.

Гріш багатому, а дитина бідному.

Який мельник, такий млин,
який батько, такий син.

З жолудя ніщо не виросте — як лиш
дуб.

Під злим круком — зле яйце.

Що кішка сплодить, те мишею
ловить.

По батькові сина, по матері дочку
впізнають.

Схожий на нього, наче з ока йому
випав.

Малі діти кашу їдять, а великі —
серце гризуть.

Дитя маже та дере, мати шиє
та пере.

Материні руки й коли б'ють.
то м'які.

Язик вірить, коли зуб болить.

Скоріше вбога мати сімох дітей
викохас, ніж семеро дітей одну
матір прогодують.

Не тільки сплодити, але й водити.

Куди дерево нагнеш, туди
й ростиме.

Що старіший кіт, то негнучкіший
хвіст.

Чим горщик навариться,
тим і черепок тхнутиме.

Хто до чого змалку звикне,
те до нього й на старість липне.

Дай чопові волю, враз буде по пиві.

Як нема постраху, не буде послуху.

Школа без послуху — як млин
без води.

Хто виріс не боячись, живе
не соремлячись.

Краще хай діти плачуть, ніж батьки.

Розуму в голову не вб'єш, а чесноти
до шкіри не пришиєш.

Молодий і на льоду вгріється.

Биттям спроможешся одного чорта
вигнати, а десяток нових увігнати.

Молоде пиво чіп вибиває.

Молодий набувай, старий уживай.

Голова сива, а розум у лісі біга.

До старості й крива шкапа дотягне.

Не смійся зі старого — сам старий
будеш, як доти не повісять.

Чорт старий, а того й недобрый.

Весела вдача — півздоров'я.

Чистота — половина здоров'я.

Здоров'я від серця, а хвороба
до серця.

Куди здержливість не ходить, туди
ходить лікар.

○

Багато страв — багато недуг.

○

Годуй легені вітром, шлунок —
землею, шкіру — водою, серце —
вогнем, — і добре буде.

○

Хто хоче спати солодко, хай вечеряє
коротко.

○

Добре спання варте снідання.

○

Тіло старішає, хвороби молодшають.

○

Невмілий лікар горбкуваті цвинтарі
робить.

○

Біда тій курці, на котрій яструб
учиться.

Смерть усіх в один сніп в'яже.

○

Проти віку нема ліку.

○

Від смерті не відкупишся.

○

Старий мусить, молодий може.

З жарту й до правди

Хоч і в пеклі буду, так не сам.

○

Добрій — як спить, то й хліба
не хоче.

○

Спершу я їстиму, а ти дивись, потім
ти дивись, а я їстиму.

○

Я тебе не обдеру, лиш віддай мені
шкуру.

○

Хто тебе не знає — купив би, а хто
знає — й дурно б не взяв.

На святого не годиться, а на чорта
задурний.

В ноги кланяється, а в п'яти кусає.

Усе йому миле, крім доброго.

Виправився, як мотузка в торбі.

Рівний, як серп, а виправиться,—
буде як кочерга.

Скидається на вівцю, а буцався б,
як баран.

Вельми добра з тебе річ — краще
тебе шмат, ніж ціла піч.

Наскочила коса на камінь, дудар —
на бубняра, голяр — на цирульника.

Під усі сідла годиться.

Був там, де всім чортам хвости
зв'язували.

Щедрий грач, жалісливий злодій,
побожна хвейда, ранній п'яниця,
пізні лоша, Урбанів овес, Гавлове
жито (цебто сіяні на св. Урбана
й на св. Гавла) — з того рідко бува
що доброго.

В сорочці вродився, а в зашморгу
вмре.

Шисю жолуді трусить.

Утопився в коноплях.

Краще микати коноплі руками, ніж
шисю.

Дітки, не крадьте, лиш тягніть
додому.

Купив за п'ять пальців, а за шосту
жменю.

Мас руки з прискрипком.

Знайшов на лужку за піччю.

Еге ж, знайшов під лавою, за возом
біжучи.

Кийової масті дали.

Дерев'яною олією спину намазали.

Козячого сіна до спини приклали.

Дубовим ліктем виміряли.

Дав йому п'ять разів по шиї,
та ще й бити хотів.

В нього голова на доброму топоричі.

Більше вмис, ніж горох варити.

Недарма давав себе нижче спини
шмагати.

Дотенну кашу їсть.

Нехай ще в мої чоботи взується.

Розумна голова! Шкода, що її тільки
дві ноги носять, а не чотири.

Легко дурнем бути, як розуму немає.

В нього розуму — як на комарі сала.

Якби дурість боліла, кричав би ти
цілу ніч.

Дурні були, шаблі мали,
а ковбасами рубалися.

Вище печі й далі току не бував.

Більше забув, ніж ізроду навчився.

Вивчивсь аж по шию, а до голови
нічого не попало.

На рідкому решеті сіяний.

Каже, як кострицю в'яже.

Собаці давати полову, а кістки —
волові.

Батіг з піску плести.

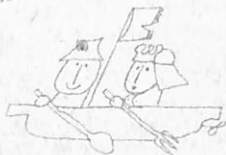
Пісок у снопи в'язати.

Колодязь посеред річки копати.

Я про сливи, а він про гливи.

Тобі з вуст, а йому повз вуха
шуть.

Як хочеш мати дурня, купи його
собі (а з мене дурня не роби).

Один шисє, друга поре.

Що шити, що пороти — все робота.

Де його вранці поставиш — там
увечері знайдеш.

Поки хтось упаде, він уже лежить.

Моторний, як лом у мішку.

За роботою зашпори зайшли,
а за мискою впрів.

Ість, як у піч кида.

Лле, як на гарячу піч.

В нього більше око, ніж черево.

Наївся, хоч бліх на череві бий.

Не самим хлібом людина живе, а ще
й калачами.

З дрібного птаства найкраща гуска.

Масмо сало, та не для котів.

Панові шабля не дас, а собаці хвіст
(двері за собою зачпляти).

Посунься, шеляже, хай гріш ляже.

Посидьте, крупи, поки горох
укипить.

Більші сїни, ніж хата.

Вище носа губу носить.

Дивиться з-під стріхи.

Дивиться так, наче дев'ять сіл
випалив.

Він сьогодні встав навиворіт.

Любий йому — як цвях ув оці
чи спис у боці.

В загарячій воді його баба купала.

Чоловік б'є горщики, а жінка
гличики.

Твердий — як мерзла сорочка
в гарячій лазні.

Твердий — як масло на сонці.

Стоїть сміло — як жебрак при дорозі.

Сховавшись добре, нічого
не боїться.

Гайда, теля, на вовка!

Ані зв'язаного бугая не боїться.

Обома ногами тікає.

П'ятами борониться.

Заячого прапорця розгорнув.

Масться, як пампушка в маслі.

Живуть, як горобці перед жнивими.

Мас всього доволі, як чорт полові.

Голодний, як мельникова курка.

Спиною до вогню, а черевом
до столу.

Його пєс самого хліба не їстиме.

Упала йому сокира в мед.

Жито в нього на спині росте.

На живіт лягти, а спиною вкритися.

Має чотири порожні, а п'яту
випану.

Ще не зовсім босий — підв'язки має.

Важко їсти, коли нема чого.

Дивиться, як останній гріш
з гамана.

Тулиться, як старі чоботи
під сходами.

Кислого яблука вгризнути.

Гарно воно, панотче, кажеться,
та тяжко терпиться.

Позаздрив лисій голому.

Ще будемо твоїми кістками грушки
збивати.

Попав між чотири довгі й дві
короткі (в труну).

До більшого гурту вирядитись
(умерти).

Це буде, як педіля на п'ятницю
припаде.

Зачекай, поки півень яйце знесе.

Як дасть бог торік.

Після смерті в той вівторок.

За короля Гольці, як була за гріш
вівця.

Якби тільки мала вуса, була б
дядечком тітуся.

Якби ми мали стільки борошна,
скільки не маємо масла, то б
на весь світ пундиків напекли.

Такі слова пророчі, що буде темно
серед ночі, а після дощу грязюка.

Недарма ж губи їсти даю — хай
каже, що я хочу.

Піймав трьох зайців за одну ногу.

Є в тому правди, як на жабі вовни.

Побачимо, чий вовк козу понесе.

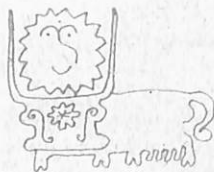
Його мати й моя мати — рідні жінки.

Напилась наша корова з їхньої
каложі.

Що пішки, що за возом.

Я б задля цього, сидячи, не встав.

Узяв чорт коня, візьми й вуздечку.

Вкрали в мене скриню, та щастя,
що ключ зостався.

Личить, як вівці підкови.

Бог на нього мірку загубив.

Голова іржава, кучерява постава.

Мас черево на спині.

На стерні вродився.

Собаці до підв'язок.

Свиняча хвороба причепилася.

Такий гладкий, що врізатися можна.

Прибува його, як окрайця в жмені.

Можна його над просом поставити
(як опудало).

На що глянє — те в'яне.

Солодко, наче дерево гризеш.

Закохавсь у неї, як віл у жмут
соломи.

Витяг нам сало з гороху
(найкращу дівку в селі взяв).

Ото чоловіка маю! Нікуди його
й подіти: до ліжка замалий,
до колиски завеликий.

Чекали тебе, як дітки мами
з базару.

Миша в нору не могла: гарбуза
несла.

Шахрай! Мішав до солі сушений
сніг, а до олії воду.

Шмагай конем барана, скакатимем
до рана (смичком по струнах).

Дешевина в Чехії — на гріш три
капустяні качани.

○

Гамірно, як на пражькому мосту.

○

Поїдемо до Вельвар на круті яйця
(за переказом, коли у Празі
будували Карлів міст і з усієї Чехії
звозили сирі яйця на вапняний
розчи, з Вельвар привезли варені).

○

В Лішові буряків не свячених
і не їстимуть.

○

Сланські голубарі, літомержицькі
винарі, раковницькі броварі,
житецькі хмелярі, прахенські
рибалки, бехинські ставкарі,
пльзенські вівчарі, чаславські
конярі.

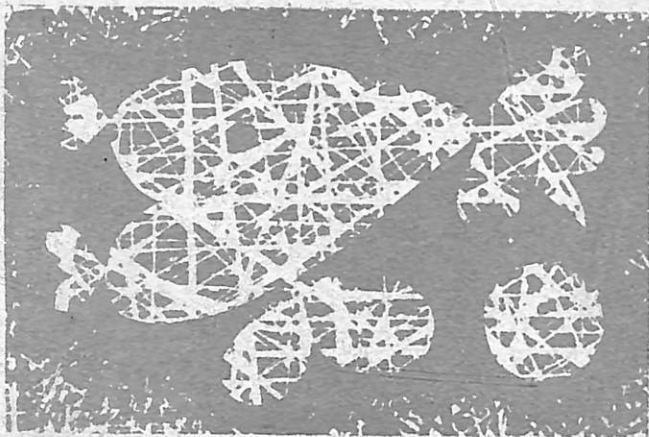
В Новому Мнесті на Метуї мають
березу на брамі, школу на крамі,
фару на храмі й корчму в храмі
(школу надбудовано над крамницею,
фару — священників дім —
на нижній частині церковної нави,
а в самій церкві поховано рицаря
Яна Корчму, що колись володів
містом).

○

Сіль на хліб, а не хліб на сіль
дасться.

○

Жарти жартуй, а людей не дратуй.

СЛОВАНСКИ ПРВЦИТЉИ
ТА ПРПКАЗКИ

Упорядкував і переклав
Михайло Гайдай

**Роботящому нива зеленіє
й жито родить**

Праця — найпевніший скарб.

○

**Хто має здоров'я, мир і хліб,
той має все, що треба.**

○

**Молися, не молися, а з порожньої
миски не наїсся.**

○

Не знаєш, як робити,— біда навчить.

○

Як працюємо, так і маємо.

○

**Не той майстер, хто почне, а той,
хто закінчить.**

Хто робив — заробив, має вдосталь каші; хто весь час байдикував — лише суху лапу.

Чим важча оранка, тим важчий буде колос.

Без праці на калач не заробиш.

Не посієш — не намолотиш.

Краще зароблений шматок хліба, аніж смаженина з чисієь ласки.

Краще померти в полі, ніж на соломі вдома.

Робочій людині і день замалий.

Сьогодні працюй, а завтра танцюй.

Де нема охоти, там нема роботи.

Виноградіві треба не молитви, а мотки.

Не поле годує, а нива.

Білі руки у полі не наповнять стодолі.

Те, що маєш зробити, зроби сьогодні, а те, що маєш з'їсти — залиш на завтра.

На березі лежав, а від спраги помирав.

Боїшся морозу — не саджай
винограду.

Піску в снопи не в'язатимеш, а води
не скородитимеш.

Не хочеш запхнути дірку рукавом —
віддаси цілу свиту.

Що сьогодні прогасш, завтра
не наздоженеш.

До лісу дерева не вози, а до моря
води не носи.

Мала грудка, зате самий сир.

Багато прати, та мало сушити.

Ходив лісом цілий день, а зрубав
тільки пень.

Не сунь носа до чужого горщика.

Гляди свого, а не кожуха мого.

Ремесло — золоте дно.

Так зробив, що хоч під скло клади.

Влітку роблять сани, а взимку — віз.

Чужі руки легкі, та всього
не зроблять.

Хто рано встає, тому доля дає.

Рання година зблота варта.

Хто пізно встає — вуста обітре.

Як дня за роги не схопиш,
то й за хвіст його не втримаш.

Хто хоче молока від корови, повинен
її пасти.

○

Молоко у корови не у вим'ї,
а на язиці.

Добрий і хліб, як нема паляниці.

○

Краще частіш крейцар мати,
аніж вряди-годи золотий.

○

Хто не цінує мідяка, той і на срібняк
не зважає.

○

Спершу хлів побудуй, а потім
корову купуй.

○

Якщо хазяїн не злізе на стріху,
впаде йому стріха на голову.

○

Як є вода, мірошник вино п'є, а нема
води — п'є воду.

Яка це в дідька робота — пошив
із чобіт постолі.

○

У поганого теслі багато трісок.

○

Велика стодола, та порожня.

○

Не знаєш, як хліба врізати,
не знаєш, як його заробляють.

У скнари миші не водяться.

○

Дешево, та гниле.

○

Мух ловив, а воли втратив.

○

Марна праця кошиком воду брати.

○

Легкий набуток легко
й розтринькати.

З порожньої стодоли хіба що сова
вилетить.

Марнотратнику й золотого дна
не вистачить.

Сьогодні гуляє, а завтра позичає.

Не так мало, як не вистачило.

Швидше вибереш, аніж збереш.

І копальню можна вичерпати.

У постолах людина гроші заробляє,
а в чоботях їх витрачає.

Преблагословенний Юрко,
що пропився аж до дірки: спить
спокійно на лавчині у подертій
сірячині.

Хто не любить роботу, той святкує
суботу.

Нероба завжди знайде відмовку.

У ледаря весь тиждень — свято.

Весна — хазяйка.

Ранковий дощ — як жіночий плач.

Що перед Юрієм виросте, те після
Юрія всохне.

Сій в кожусі ярину, а в сорочці
озимину.

Кидай овес у болото, буде як злото.

Кидай овес у грязюку, ячмінь
у пилюку, жито в ріллю.

Юрій усіх з хати на поле вижене.

Найкраще сіяти ячмінь, коли листя
на липі як гріш.

Березнева пилюка і травневе
болото — для хазяїна злото.

Навесні сій в грязюку, восени —
в пилюку.

Тоді обкопуй виноград, коли цвіт
з морелі за халяву пада.

Який рік на бджоли, такий
і на вівці.

До Яна — масло; після Михайла —
нитка.

Як дерева цвітуть красно, буде
плодів рясно.

Сухий березень, мокрий квітень,
холодний май дадуть добрий
врожай.

Після Михайла траву хоч кліщами
тяги — не ростиме.

Коли березень оре, квітень спочиває.

Ластівки відлітають — кінець
і бабиному літу.

Софія вино випила.

Іде сонечко вгору, йде зима
до двору.

Вершини куряться, будуть долини
варитися.

Зима без льоду, каша без меду, потік
без риби — самі хиби.

**Багатий їсть, коли захоче,
бідний — коли зможе**

Панська хвороба — бідняку здоров'я.

○

**Не можуть бути всі панами, мусять
бути й люди.**

○

Дурням і панам все дозволено.

○

Малий пан — великий гнів.

○

М'ясо — панам, кості — слугам.

○

На бідних пани збагатилися.

Отака наша доля: по роботі знов
у поле; однак нічого не маємо,
все панам оддасмо.

Пани танцюють, а голота за музику
платить.

Не було б бідняків — не їздили б
пани у ридванах.

З панам, як із псами: краще
не чіпати.

Не гніви вовка, бо лоша з'їсть.

Найбільше б'ють того коня, що
найкраще тягне.

Страшно казати правду
на панському дворі.

Пани між собою шапками
не поб'ються.

Панська ласка на заячому хвості
висить.

Розум пішки ходить, а шляхетний
бовдур у візку їздить.

Що більший пан, то більший циган.

Боже, ми всі твої, чи лише ті пани?

І попівське майно, і корчмарську
душу — усе один чорт забере.

Нема більших дурнів за попа
і служку: бо піп вбирається в те,
що інший одягає насподок, а служка
співає тоді, як усі плачуть.

Піп лякає пеклом, а староста
палицею.

Був у костьолі, де склянками
дзвонять.

Попівська калитка бездонна.

Піп лякає пеклом, а пани арештом.

Бідний чоловік і на небі не матиме
правди.

Безрогому з рогатим, бідному
з багатим важко боротися.

Небо високе, море глибоке,
а на світі правди нема.

Панам завжди всього не вистачає:
ані неба, ані пекла.

Така правда, яку пани зроблять.

Король жартів не розуміє.

Кому Христос брат, а богородиця
тітка, за того всі святі заступляться.

І в пеклі добре, коли маєш дядька
диявола.

Один сховається і за листок,
а іншому й горі мало.

Для нього нема ні суду, ні закону.

З сильним не борися, з багатим
не судися.

Хто з панами позивається,
тому нехай бог помагає.

Де два б'ються, третій виграс.

Де два б'ються, третій гаманець
цупить.

Два б'ються за корову, а третій їй
доїть.

Солом'яний староста дубового
селянина переможе.

Клятвoporушник року не доживе.

Хто р'учиться, той і мучиться.

Суддя, мов тесля: що захоче,
те й вирубує.

Горе вівцям, коли суддя вовк.

Пройдисвіт з мішком грошей і через
високий мур замку перескочить.

Найбільші злодії в найкращому
вбранні ходять.

Коваль согрівив, а кравця повісили.

Приїде чиновник, то й калачі
знайдуться.

Чинів набув, а совість утратив.

Багатство плодить заздрість.

Хто чорний, хоче й іншого очорнити.

Кий — на хлопів, залізо — на панів.

Після Ракоці пани мудрішими стали.

Не відплатиться, як Ліптов
за Яношика *.

Тремтять, пани, як запалають у горах
ватри!

* У місті Ліптовському Микулані було
страчено Яношика, народного месника.

Не було б орачів, не було б
і багачів.

○

Гроші — до пори, чеснота —
навічно.

○

Краще чесна бідність, аніж грішне
багатство.

○

Бідні не мають, а багаті не дають.

○

Бідний, та чужого хліба не їсть.

○

Бідність — сувора мати, але має
чесних дітей.

○

Хоч бідний, та чесний.

○

Бідний чоловік і без ложки
наїється.

Смачніший хліб на волі, аніж калач
у наймах.

○

Чоботар у дірявих чижмах * ходить.

○

Що в п'ятницю, те й на свято.

○

А нема в хаті нічого, щоб і миша
могла вкрасти.

○

Еге, влітку й старцеві тепло,
а прийде зима — і кожуха нема.

○

Бідний двічі гріється: коли дрова
рубас і в теплій хаті.

○

Бракує йому дев'ятнадцять грошів
до ринського **.

* Чижми — шкіряне взуття.

** Давня назва срібної монети. Те ж саме,
що талер (у двадцять грошів).

Багато було — минулося, мало
було — лишилося.

○

Газдував від тисячі до ста.

○

Дожив до бубна й жебрацького
костура.

○

Дістав на обід духопеликів.

○

Так мені, як голому в терні.

○

Біду з плеча на плече перекладає.

○

Радій, голий: сорочки не подереш.

○

Мокрий дощу не лякається.

○

Голому легко й голову поголити.

○

Голод — великий пан.

Голод — чортів брат.

○

Де бідність, там і гріх.

○

Багатому не треба розуму.

○

У нього грошей, як у чорта заліза.

Що людям, те і нам

Люди з людьми, гори з горами.

○

Усі люди — то все й знають.

○

Нема птаха без пір'їни, нема лісу
без звірини.

○

Птах високо літає, та все одно
до гнізда повернеться.

○

Як робиться, так і водиться.

Задля громади й чернець оженився.

Буде школа й без одного учня.

І без однієї вівці буде салаш*.

Приятелями будьмо, а правду казатимем.

А хоч би твій приятель з меду був,
не облизуй його.

Кум не кум, а з грушки злазь.

З добрим добрий будеш.

Доброму чоловіку кожен день —
свято.

* Салаш — курінь, де живуть чабани
у горах.

За правду й очі дасть виїняти.

Хто собі не довіряє, той весь світ
за ворога має.

Краще будемо здалеку добрими,
аніж зблизька злими.

Краще мати далеких приятелів,
аніж близьких ворогів.

Добрим словом голови не проб'єш.

Сміявся казан з горщика, та обидва
чорні.

Хто хоче підмітати перед чужими
дверима, в самого має бути чисте
подвір'я.

Що кому болить, той про те
й говорить.

Нестримана людина —
що негнузданий кінь.

А хай би один одному руку відтяв —
не прогніваються.

Має залізне серце і сталевий розум.

Хороший доброго через осліп
перевів.

Вештається по світі, ніби його
земля й за сина не має.

Знав би, який він, то кращого
за нього витесав би з дерева.

І не смердить, і не пахне.

Навіщо вдавати із себе соболя,
коли ти тхір?

Чорт його дав, а диявол тримав.

В очі тобі — як лис, а поза очі —
як ворона.

Добре мені з ним водитися, тільки
він мене водить за носа.

То такий, що має муху в носі.

Дав йому мед лизати через скло.

Яке йшло, такого і стріло.

Який ішов, таку й знайшов.

Який пан, такий і крам.

Хоче справити з мухи два кожухи.

Хатнього злодія не вбережешся.

○

Не дав бог свині роги, а ослові
остроги.

○

Нема гіршої людини, ніж пихатий
дурень.

○

Розмовляти з ним чи з кобилою
молитися — то все одно.

○

У пиховитого хвалька розуму
не шукай.

○

Пишний, як жебрацька воша.

○

Ходить, як по струнах.

○

Походжає, як обдертий граф.

○

Який пан! Гній возить, а йому
руки цілують.

Хвалиться латаними постоломи.

○

Що з того гонбру, як пуста комора?

○

Гучно гуляємо, а п'ятам холодно.

○

На людях — пихатий, а вдома —
лахміття в скрині.

○

Панство в голові, а воші
під кожухом.

○

Він мене з болота витяг, а ти мене
на дно штовхнув.

○

Помилує, як кіт мишу.

○

Однією рукою дає, а двома забирає.

○

Подивився. — добрий, а в серці
помсту готує.

Служить за гріш і богові, і чортові.

Який ззовні, такий і всередині.

Хитрий, як лис, улесливий,
як кішка.

Він і бога за ноги вхопить.

Стереже його, як кіт солонину.

Не годен він і тип плести.

До вечора грав, а до ранку танцював.

Найкраще знає, як галушки їсти
та на кашу дмухати.

Слово його вітром підбите.

Людина без волі, що риба без води.

Терплячий: дозволяє на собі дрова
рубати.

То такий, що знайде поживу
і на голій долоні, і на гірській скелі.

Бував і в ситі, і в решеті,
ще й клинцями підбитий.

Скоріше в ялової корови теля
добудець, ніж у нього дірвий шеляг
вимолиш.

То такий, що не дасть і пилюки
з-під порога.

За гріш і козу через Татри пожене.

Кинув свій кусень і побіг за чужим
окрайцем.

Щедрий: у свого взяв, чужому дав.

На чужому коні хоч і в болото.

Міряти од бука до бука *.

Так його стереже, як свіже масло.

Де страви з м'яса готують, там і пес
гладкий.

Хижак з морди сивіє.

Не того пса бійся, що гавка, а того,
що мовчить.

Не буде з пса солонини, не буде
з вовка баранини.

* Словацькі народні месники міряли так
і роздавали убогим сукно багатців та
купців.

Пес псові брат.

Пес псові найкраще зуміє блохи
вибрати.

Кому служив, тому й знадобився.

Будеш страсті Христові на голих
колінах співать.

Високо літаєш, а низько впадеш.

Чим вище підійматися, тим важче
падати.

Хто високо пнеться, той упаде
й заб'ється.

Хто хоче сісти на два стільці, упаде між ними.

○

Хто хоче тебе бити, той знайде кийка і на грабаному лузі.

○

Спершу тобі голову проб'є, а потім її погладить.

○

Думкою злий, а слова солодкі.

○

Сердитий, як чорт озерний.

○

Очі — як тарілки, зуби — як кілки,
руки — як лопати, ноги — як тіпала.

Півень йому на хаті заспівав.

○

Вдає із себе святого, та пахне чортом.

Чорт святим не зробиться, хоч би й світ перевернувся.

○

Чорт чортом і є: йому й яловичина звариться за три години.

○

Летів, як янгол, а впав, як чорт.

○

Хоч і молитесь, та на чорта озираться.

○

Як робив, так і мав: чорту служив — нечистий і взяв.

○

Чим більше чорт зачісується,
тим більше ріжки стирчать.

○

Чорта можеш із церкви в церкву водити, все одно залишиться чортом.

○

Немічний чорт вдає із себе святого,
а як оклигає — знову за старе.

Нечистий радий би ходити в подобі
янгола, та завжди кінчик рога
або копита виглядає.

○

Йому це як сіль в очах.

○

Погано йому колеса крутяться.

○

Хто перший, той і ліпший.

○

Сам на себе нагая сплів.

○

Це для нього немов гостра колючка.

○

Гірке пиво варип, але сам його
й вип'єш.

○

Знайшлись і на нього добрі граблі.

○

Лайливому лихослів'я на в'язи
падає.

Сто сіл, сто звичаїв.

○

Що не дім, то звичай.

○

Кожна лисиця свій хвіст хвалить,
поки його не обсмалить.

○

Як черв'як виросте у хріні, то йому
здається, що хрін найсолодший
у світі.

○

Кожен на свою дудку грає.

○

Поганий сусід гірший за пожежу,
повінь і пошесть.

○

Сорочка ближче до тіла, аніж
каптан.

○

Де словачка, там співи.

Діток породити — не квіти рвати.

○

У бідних — дитятко, у багатих —
телятко.

○

Малі діти крають хліб, а великі —
серце.

○

Малі діти — молодість, дорослі
діти — старість.

○

Діти ще нікого не зробили
господарем.

○

Яка матка, така й Катка.

○

Яке насіння, такий і врожай.

○

Яка скрипка, такий і звук,
яка гайда *, такий і гук.

* *Гайда* — волинка.

Тріска від поліна далеко не пада.

○

Не висидить сова сокола.

○

Біля гнилого яблука і здорове
зогниє.

○

Як старі співають, так і молоді
цвірінькають.

○

Діти — як деревце: поки молоде,
то й гнеться.

○

Не зігнеш гілку — доведеться потім
дерево нахилити.

○

Згинай мене, мамко, поки я ще
Янко, бо як стану Яном,
вже не зігнеш, мамо.

○

Що Юрко не зрозуміє, те і Юро
не знатиме.

І на молодих гілках колючки
ростуть.

Нема молодця без відваги.

Голуб є голуб, а теж гнівається.

Коли старий рак хоче молодого
навчати, повинен йому сам приклад
подавати.

Хто свого батька тягне до порога,
того власні діти витягнуть
на подвір'я.

Зле там, де батько за пічню, а син
за столом.

Не батько й не мати віддають дочку
заміж: робота, охота та добрі
звичаї.

Добру теличку і в хліві побачать.

Гарну дівку і в кутку знайдуть.

Добрий кінь собі і в стайні знайде
покупця.

Син — до хати, дочка — з хати.

Сім років чеши, сім стережи, а потім
заплати тому, хто б узяв біду
з дому.

Ліс без дубка, як дівчина
без парубка.

Закохався, як чорт в суху вербу.

Нехай кожен парубок собі рівню
шукає.

Краще з милим камінь ламати,
ніж з нелюбом паланицю краяти.

Не женися на багатій — буде горе
й клопіт в хаті.

Кохання як перстень — нема кінця
й краю.

Удвох краще міряти путь.

Удвох іти — дорога легша.

Хто довго вибирає, той програє.

Женитися — серцю лубота, голові
турбота.

Молодий рак у старого клешнятого
вчиться лазити.

Дружину й корову найкраще брати
по сусідству.

Вибирай дружину не лише оком,
але й вухом!

На бистрому коні женитися не їдь.

Хто завчасно оженився, той ніби
рано прокинувся.

Весілля швидко минеться, а біда
зостанеться.

У вінку — янгол, а в очіпку — чорт.

Яку корову маси, таку й доїш.

Милий милій показав зуби.

Коли один до річки, другий
по воду — буде там біда і незгода.

Біда тому дворові, де теля наказує
волові.

Біда тому двору, де курка кричить,
а когут мовчить.

Біда тому дому, де чоловік носить
прясло, а жінка палицю.

Погано, коли вже ясла за худобою
йдуть.

Чекай, Анко, я іду, візьми міх, а я
біду.

Хай господар і чотирма волами
буде привозити, а жінка лише
у фартусі виноситиме, — геть усе
винесе.

Жадібний чоловік навчить і жінку
красти.

Жінка без чоловіка — як садок
без плота.

Того й дідько не придумає, що жінка
намислить.

Язики плетух гірші за тютюновий
дим.

Хто має погану жбону, не треба
і хрону,— аж очі рогом лізуть.

Оженився чи повісишся — однаково
буде, візьмеш погану жінку —
до пекла втягне.

Діти без батька, як віз без дишля.

Без господаря хата плаче.

Перша дружина від бога, друга
від людей, третя від чорта.

Перша дружина — як пес, друга —
як кішка, а третя — як миша.

Де мачуха, там і батько.

Вдова кожному ласа.

Хазяйку по сінях, а хазяїна
по подвір'ю пізнають.

Добра дружина — золотий стовп.

Добра жінка і з чорта янгола
зробить, а лиха,— то її й десять
янголів у добру не перероблять.

Добрый господар працює, мудра
жінка господарює.

Добра жінка як промовить до тебе,
то неначе нагодує.

У дім, де згода й любов, і сонце радо
дивиться.

Коли гаманець, мов теля,— масш
родину й приятеля, а як грошей
небагато — не побачиш в хаті
й брата.

Де добре зустрічають, там і гості
бувають.

Непроханий гість біля печі сидить.

Гість недовго гостює, зате багато
бачить.

Добре вітали: кием пригощали,
поліном мастили.

Хороша хата, та зла в ній багато.

З доброї криниці і в мороз воду
беруть; в лиху годину пізнаєш добру
людину.

Добрі друзі й одну ягоду поділять.

Краще жменя дружби, ніж віз
дукатів.

З новими друзями не забувай
старих.

Не той приятель, що любить у щасті,
а той, хто помага в нещасті.

Ото криниця, що в посуху воду дає;
ото друг, що в біді помагає.

Така охайна — проти неї хіба що
комин чорніший.

Колеса в нього їдуть перед возом.

Один до лісу, другий к бієу.

Сидить смутна, немовби їй кури
хліб поїли.

Так уже з ним панькається,
як з тією писанкою.

Мудре слово від золотого дорожче

Над мудрими й зірки не панують.

○

Що голова, то й розум.

○

Що розум не дав — час подарує.

○

Все сплине з часом.

○

Хто не хазяїн часу, той його кат.

○

Час і терпіння добрі плоди
приносять.

Час добу знайде, хоч і на край світу
зайде.

Тоді буде, як черепаха зайця
наздожене.

Було це тоді, коли глек з макітрою
воював.

Заплатить потім, коли миша
опороситься.

Заплатить, як бог буде музикам
платити.

Було це, коли зайці на псів
сурмили, жаби в очінках ходили,
свині й сороки капелюхи носили,
віслюки острогами на вулиці
дзенькали.

Було то за святого Куруца (дуже
давно).

Буде це на святого Діндію й Віда,
яких піхто і не віда.

Коли мишей з котами на базар
поженуть.

Завтра будуть кривих палити,
а рівними підпалювати.

Почекаймо на кульгавого посла.

Пішов до ўгрів по тютюн, до Морави
по салат.

До Дунаю воду носити, а до лісу —
дрова.

Слово страшніше за меч.

Язык маленький, а які великі справи
робить!

Людина доти людина, поки свого
слова дотримує.

Яка людина, така й мова.

Впізнаєш по мові, що є в голові.

Вола по рогах, людину по словах
пізнають.

Язык намеле більше висівок,
аніж борошна.

Птаха по пір'ю, вовка по шерсті,
а людину по словах розпізнати
можна.

Дивись не «хто», а «що».

Не довіряй очам, довіряй розуму.

Добрий розум після лиха.

Перше розжуй, потім ковтай; перше
подумай, а потім кажи.

У п'яого язык — як млинове колесо.

Не розуміє, хіба що на лопаті
подаєш.

Поки лінивий думас, хитрий зробить.

Лінощі й злидні поїдруки ходять.

Лінивий двічі ходить, скупий двічі
платить.

Скupu похвалу за образу мають.

Хвали, та не перехвали.

Не хапай бика за роги.

Яке запитання, така й відповідь.

Галасливий на бій не поспішає.

Корова, що без угаву мукає,
найменше молока дає.

Порожня бочка найголосніше
гримотить.

Краще годину подумати, аніж цілий
рік тужити.

Не навчишся слухати —
не вмітиш і розповідати.

Порожній горщик дзвенить,
а повний мовчить.

Слухай багато, говори мало.

Осла хоч і до Відня пожені,
все одно ослом зостанеться.

Дурня обдуриш, як схочеш,
а мудрого — як зумієш.

Краще один розумний, аніж тисяча
дурнів.

Засвіти дурневі опівдні свічку,
все одно тобі не повірять.

Хіба можна чогось чекати від дурня,
як не дурних слів?

З дурнем розум май, а з мудрим —
і поготів.

Дурню розум до голови палицею
бивають.

З дурнем помовч, мудрому розкажи.

Дурня вважають за мудрого доти,
доки він рота не розкриє.

Хто зроду дурний, той і в Парижі
розуму не купить.

Нема в голові січки.

Дурний, як турецький кінь.

Коли один дурень у криницю
каменюку кине, і десять розумних
її не витягне.

Розуміться на тому, як жаба
на горісі, циган на плузі, а теля
на оченаші.

Все в нього є, окрім хіба баранячих
рогів.

Стережися зради, коли шукаєш
поради.

Хто забуває про малу послугу,
не вартий великої.

Який кухоль наливав, такий тобі
й повернуть.

Чесність навіки, циганство до часу.

На кульгавому коні далеко
не поїдеш.

Справедливість навіки, брехня
до часу.

Щастя очі засліплює, а нещастя
відкриває.

На щастя не покладайся, а в нещасті
у відчай не вдавайся.

Кому не щастить, той і в носі
пальця зломить.

Май розуму скільки хочеш,
а як нема щастя, нічого не вдієш.

За ким щастя, за тим і люди.

Олень по горах, нещастя по людях
ходить.

Будь чесний, будеш щасливий.

Слово порядної людини більше
важить, ніж присяга негідника.

У кого чисте сумління, тому і грім
не страшний.

З чесністю найдалі дійдеш.

Добрый і справедливий не боїться
ні цісаря, ні короля.

Як не знаєш, чи хвалити, чи ні,
не гань.

Що з Міхалом гудиш, не хвали
з Юрасм.

Чисте сумління — м'яка подушка.

Чого очі не бачать, за тим серце
не плаче.

Марно той сльози видушус, кому
плакати не хочеться.

Чого серце не чує, від того голова
не болить.

Сумління — позивач, суддя і кат.

Добрі вісті далеко йдуть, а лихі —
ще далі.

Коли сліпий сліпого веде, впадуть
до ями обоє.

Не звертай з битого шляху
на стежку.

Старанність все переможе.

Тоді троянди рвуть, як розквітнуть.

Не продавай наперед шкуру
з ведмедя.

Ще шкура на барані, а вже її
пропивають.

Із сухими дровами й вогкі горять.

Добра псові муха, як ухопить.

Із собакою грайся, а палицю в руці
тримай.

Здоров'я — найбільше багатство.

Де нема здоров'я, там нема нічого.

Хворому все гірке.

Хто народився, має померти.

Ти такий, як і я: обидва кашу
та хліб їмо.

○

Смерть ходить по людях,
а не по горах.

○

Здоровий хворому не вірить.

○

Плач небіжчика не підніме.

○

Людина знає, де народилася,
та не знає, де помре.

○

Хто хоче довго жити, повинен саму
воду пити.

○

Краще за життя мати гріш, аніж
після смерті сто золотих.

○

Рум'яне яблуко найчастіше буває
червине, а зелене — здорове.

Здоров'я легко збути, а тяжко
набути.

○

Здоров'я летом вилітає,
а по-воловому вертас.

○

З бука впав і відпочив.

Здоровий, як риба у воді.

○

Здоровий, як горіх.

○

Кров — не вода, жили — не мотуззя.

Волос сивіє, а голова шаліє.

Не в одне йому гайди грають.

Іде доти, доки ноги несуть.

Не давай дурневі дрючка —
усіх підряд лущуватиме.

Хто хоче битися, повинен сам іти
на бій.

Легше війну почати, ніж її
скінчити.

Чини, як треба, буде хліб і ясне
небо.

Наївся, як селянин на різдво.

Цигани йому клинці кують у животі.

Змилюється над мискою, як кіт
над мишкою.

На голодний шлунок не спиться.

Шлунок — то найкращий годинник.

«Що готуєте?» — «З кислого
солодке».

Зварив юшку з власного язика.

А я такий дурний, що й калачі
їстиму.

Добрий хрін з медом, та самий мед
кращий.

Треба йому добре наїстися
словацького гороху.

Коротка вечера — довге життя.

Краще пісна солонина з хлібом,
аніж жирна без хліба.

Ліпша каша сьогодні, аніж гуска
завтра.

Багато пива не пий, буде розум
кривий.

Горілка спить, вино танцює.

Каша з молоком — то словакам
до смаку.

Голодна людина не перебірлива.

Голодному все до смаку.

Голодному й вівсяник добрий.

Голодному завжди на полудень
дзвонять.

Голодна кішка і за цвіркуном
стрибне.

Голод словами не вгамуєш.

У добрий лантух все влізе.

Що до смаку припало, тим
не отруїшся.

Горло — мала дірка, та зажерлива.

Гриби їж, та назви їм знай.

Хто хліб до скоринки з'їдає, той
рум'яні щоки має.

На галушках і хлібі добрі хлопці
виростають.

Редьку — вранці, в обід — страви,
а ввечері — ліки.

Не всяке письмо святе.

Присягаюся горобцем, дубцем і тїсю
Дорою, що живе в лісі за коморою.

Краще дивись у свою кишеню.

Краще боржник, аніж ворог.

Борг — поганий приятель.

Один за чотири, другий за п'ять
без одного.

Я за грушки, а він за сливи,
я за сливи, а він за цибулю.

Вода від одного забере, другому
принесе, а вогонь спалить усе.

Хочеш запалити вогнище — терни
дим.

Поки новий сїряк, його й на кілочок
вішають.

У нього висівки в голові.

Меткий на дикі грушки.

Цікавому вуха відріжуть, до живота
пришиють.

Лізе в усе, як ополоник.

Дбас, як про торішний сніг.

П'яте колесо і тринадцятий апостол.

Не бачить лісу за деревами.

Бурчить, як кисле пиво в череві.

Одного поля ягода, на одній гайді грають.

Жабу має в устах.

Не лишилося з нього ані жмутка вовни.

Із серця колючки вирости.

Щез із очей, як вітер.

Повзе, як сліпа ящірка.

Виріс, як ялина в лісі.

Вилунив очі на дику грушу.

Узяв себе за ребра.

Гладкий, як баран восени.

Тупцює, як ведмідь.

Мушка йому на ніс сіла.

На голій долоні не виживеш.

Ноги закладемо за плечі, а таки втечемо.

Від радості забув, де в нього голова.

Так ішов, що сонце за спиною лишалось.

Ліс має великі вуха.

○

Ходить, як по струнах.

○

Гладенький, як лід, чистий, як око.

○

Такий гарний, піби з яєчка
вилупився.

○

Сподівається, що й йому сонечко
визирне.

В малому горнятку швидше зварип.

○

Лід ламається на тонкому.

○

Що вовк із'їв, того не повернеш.

○

«Треба» — великий пан.

Сидячи на возі, не лай поганої
дороги.

○

Ціну в мішок не покладеш.

○

Краще оберігатися, аніж не боятися.

○

Має хист, як гусак до пива.

○

Заплутався, як голуб у куделі.

○

Поголена борода й дурна порада —
трада-рада.

○

І глибока криниця має дно.

○

Йде, як теля по льоду.

○

Пустив йому блоху до кожуха.

Виграв від калача дірку,
від ковбаси шкірку.

Всього вдосталь, як на крейцар
шафрану.

На очеретині вузлів шукає.

Потягується, як слимак на дощ.

Не хапайся за колючу шишину.

Що пекло, що вогонь пекельний —
один біс.

Горе — вночі шие, вдень поре.

Потрібен, як псові вітвар.

Дерево гуде, баран реве, а кінь тягне
(скрипка, струни і смичок).

Глухий, як дерево, балакучий,
як сорока.

Нехай дідько й пашу візьме, як коні
поздихали.

Не потрібен кожух влітку.

В кого поля нема, тому й гній
не потрібен.

Пізно хлів замикати, як уже волів
нема.

Замкнуте, а ключ у криниці.

Потреба й ребро зломить.

○

Поклади в піч, аби не замуззалося.

○

То написано вуглиною на смолі.

○

Задивився, як сліпий на небо.

○

Насипав йому, як свині в корито.

○

Мабуть, хтось повісився,— такий вітер дме.

○

Один кіт тисячі мишей не боїться.

○

Як нема kota вдома, то й мишва хоробра.

○

На завтра лише гнів добре відкладати.

Море є море, але й воно має кінець.

○

Якщо кинувся плавати, то плавай.

○

Простягайся, скільки тобі перини вистачить.

Сон кращий за мед.

○

Нічого не роби передчасно.

○

Ідеш в гостину — бери хліба в торбину.

○

Не кожному і в Празі пощастить.

○

Велике місто — великі спокуси.

○

Стережися татарина й тоді, як він утіка.

У Римі був, а папи не бачив.

Кожен добре знає, де йому капці тиснуть.

Познайомився мішок з латкою.

Повідала сова горобцеві, що голова в неї велика.

Посади старця на коня, то й дідько не наздожене.

Зайцю не треба кущів показувати, а вовкові лісу.

Не пхай пальців у гарячу кашу!

На що король великий пан,
а лопатою цукру не їсть.

Як залізеши у хрін, не кричи, що очі щипає.

В дорозі краще шматок хліба в торбині, аніж перо на капелюсі.

Добре тому грають, хто радо танцює.

Гордий кінь карк ламає.

Де найбільше порадників, там найменше каші.

Як у лісі крикнеш, така й луна буде.

Поки вітер не зніметься, ялина
не зашумить.

○

Пусти гадину до рукава, влізе й
до пазухи.

○

І від старого kota коли-небудь миша
втече.

○

Чого глухий не дочує, те домислить.

○

Що бабі хтілося, те й приснилося.

○

Хто хоче циганити, той мусить добру
пам'ять мати.

○

Нащо воші кашляти, як грудей
нема?

○

Німого і рідна мати не розуміє.

Не ходи з бубнами на зайців.

○

У нього вуха каменем закладено.

○

Принишк, як засць у хмизі.

○

Обличчя їй мало не полум'ям
узялося.

○

Дістанеш дулю з маслом — буде
тобі наука.

○

Хоч мале пташеня, та кричить
голосно.

○

Малий кінь добре тягне.

○

Грав би, коли б умів танцювати.

Боязливого легко настрахати.

Хто шелестіння боїться, нехай у ліс
не ходить.

Несміливому нічим похвалитися.

Коротка молитва, довга ковбаса.

Хто опієся, той інших застеріга.

Немає такого розумника на світі,
щоб не міг учитись, поки й живе.

З М І С Т

- 5 Вступне слово. *Михайло Гайдай*
- 17 Чеські прислів'я та приказки.
Упорядкував і переклав
Юрій Лісняк
- 103 Словацькі прислів'я та приказки.
Упорядкував і переклав
Михайло Гайдай

ЧЕШСКИЕ И СЛОВАЦКИЕ
ПОСЛОВИЦЫ И ПОГОВОРКИ

Сборник
(На украинском языке)

Видавництво «Дніпро»,
Київ, Володимирська, 42.

Редактор В. Г. Стругинський
Художники А. Семагін, Л. Нікітін
Художній редактор І. М. Гаврилюк
Технічний редактор О. І. Дольницька
Коректори А. В. Кудрявцева,
Г. П. Михайлова

Виготовлено на книжковій фабриці
«Жовтень» республіканського
виробничого об'єднання
«Поліграфкнига», Київ, Артема, 23а.

Здано на виробництво 15/X 1974 р.
Підписано до друку 27/II 1975 р.
Папір машинно-крейдяний.
Формат 70×108^{1/8}.
Фізичн. друк. арк. 3.
Умовн. друк. арк. 4,2.
Обліково-видавн. арк. 3,241.
Замовл. 601.
Ціна 24 коп.
Тираж 50 000.

